

דף שבועי

בס"ד

פרשת תצוה, תשפ"ב, מספר 1457

לכבוד ולתפארת יצחק הרשקוביץ

ולתפארת.¹ ר' אברהם בן הרמב"ם הציג את הקושי הפרשני הזה:

הטעם שגם בבגדי כהונה (אלה), שהם בגדי בני אהרן, יהיה שיפור ויפוי וטובת החומר ומעשה אומן, כדי שיהיה בלבישתם כבוד ותפארת. ויתכן כי רצה בזה ליתן טעם למגבעות בפרט, כלומר הכוונה בלבישתם את המגבעות כדי שיהיה להם כבוד ותפארת בהן.

כלומר, או שהקביעה "לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת" מוצגת כסיכום הדיון בכל בגדי הכהנים,² או שהיא מתייחסת רק למגבעות (ראו רשב"ם).

לעומת כל אלה, רמב"ן הציג כיוון אחר לחלוטין, על דרך האמת (שמ' כח:ב), ודבריו מוצגים להלן במקביל לדברי הרקנאטי על אתר:

רקנאטי	רמב"ן
ועל דרך האמת, לכבוד ולתפארת, לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת,	יאמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם, ולתפארת עזם, כדכתיב (תה' פט:יח) "כִּי תִפְאָרֶת עֲזָמוּ אֶתָּה",
אמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם כבוד ה' השוכן בתוכם ולתפארת, כדכתיב (תה' פט:יח) "כִּי תִפְאָרֶת עֲזָמוּ אֶתָּה",	וכתיב (יש' סד:י) "בֵּית

1 זאת ועוד, בעוד פס' ב' מתייחס רק לאהרון, הכוונה הגדול, פסוק מ' מתייחס לבני אהרון, כוהנים הדיוטות. כך רבנו בחיי ב"ר אשר על פסוק ב': "ולפי שהכהן הגדול מלאך ה' צבאות אצל היחידים בענין העבודה, יצוה עתה להלבישו בגדי מלכות ולהיותו מלך נכבד ומפואר אצל ההמון, ואז יהיה שלם בכל, כי הבגדים האלה בגדי מלכות". השו"ל "העמק דבר" על פס' מ'.

2 ראו "אור החיים". אם כי המכנסיים מוצגים כעבור שני פסוקים, אך מטרתם המרכזית היא "לכסות בשר ערוה"; ראו גם "גור אריה" למהר"ל, ו"משך חכמה" על אתר.

שאלת המקדש ותכליתו העסיקה רבות את חכמי ישראל לאורך הדורות. התורה מצהירה בראש פרשת "תרומה" שתכלית המקדש היא שהקב"ה ישכון בתוך עם ישראל. רעיון זה עובד לימים בידי שלמה המלך, בונה המקדש, כמתייחס בראש ובראשונה למקום שדרכו מתפללים, כדי למקד את הפנייה אל הא-ל שאיננו מצוי במקום מוגדר (מל"א ח:כז-כח):

כִּי הָאֱמָנָם יָשָׁב אֶל-לֵהִים עַל הָאָרֶץ הַזֶּה הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָלוּךְ אִף כִּי הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי. וּפְנִיתְךָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנֻנָּתוֹ ה' אֱ-לֹהֵי לְשִׁמְעֵךָ אֶל הַרְנָה וְאֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְּפַלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם.

עם זאת, אנחנו מוצאים בחטאי ישראל לאורך תקופת המלכים נטייה חוזרת ונשנית לזהות בין מקום המקדש למשכן ה', או אף חמור מכך למשכנם של אלים זרים. חוסר הבהירות באשר למהותו של המקדש ולתכליתו המדויקת הוליד כיווני מחשבה רבים, וניסיונות להציג תרומות רוחניות שונות שהמקדש מעניק לחיים הדתיים של עם ישראל.

נמקד את הדיון בפינה אחת, נדבך קטן אחד מהמכלול המקדשי השלם – בגדי הכהנים. פעמיים במקרא מופיע הצירוף "לכבוד ולתפארת", בשתי הפעמים בהקשר של בגדי הכהנים, ושתיהן נזכרות בפרשתנו. הפעם הראשונה: "וְעִשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת" (שמ' כח:ב), והפעם השנייה "וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה כְּתָנֹת וְעִשִׂיתָ לָהֶם אֲבָנִטִים וּמַגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת" (שמ:מ).

שני הפסוקים הללו נותנים תמונה מורכבת באשר לשאלת הכבוד והתפארת. ניתן להבין מפסוק מ', בוודאי לפי ההטעמה שמכריעה באתנה על המילה "אבנטיים", שרק המגבעות הן לכבוד ולתפארת, ולא כל הבגדים. אולם פסוק ב' המוקדם יותר מציע שמכלול הבגדים של אהרון הם לכבוד

* ד"ר יצחק הרשקוביץ, המחלקה לפילוסופיה יהודית, אוניברסיטת בר-אילן.

ישראל יפעלו להוריד כבוד א-לוהי נוסף, בדרך רצוא ושוב, כלפי מטה.⁴

דומה שכך ניתן להבין פער בין רמב"ן לרקנאטי, ביחס לשאלה האם נאמר "למטה", בהמשך הכתוב, "לכבוד ולתפארת" גם ביחס לבגדי כוהנים הדיוטות, או לא. המעיין יראה שלדעת רמב"ן מתקיימת המשוואה "לכבוד ולתפארת" גם ביחס לבני אהרון. רקנאטי השמיט מלים אלה.

אולי היינו יכולים לקבוע, שלאור המודל הרעיוני המרתק שהציע רמב"ן, הצורך ב"תפארת" כחלק מהבנת בגדי כוהנים הדיוטות גדול ביותר. בעוד שכוהן גדול משמש בקודש באופן כללי, וניתן להבין במגוון צורות את תכלית פעולותיו, דווקא כוהנים הדיוטות מייצגים נאמנה יומרה מסוג אחר. הם אינם נראים כמי שמשמשים בקודש פנימה, ולכן באופן טבעי ניתן לסבור שיניקתם משורש גבוה אינה כל כך עוצמתית כמו זו של הכוהן הגדול.

אולם, כוהנים הדיוטות עושים שליחותם של ישראל במקדש; הם המקריבים את הקורבנות והם המהללים את ה' דבר יום ביומו. עבודתם, לדעת רמב"ן, היא היא השילוב הנכון של תפארת וכבוד. העוז של ישראל איננו רק בפעולות הכוהן הגדול, אלא הוא בתפארת של אלה שמגיעים גם ממקום רוחני נמוך יותר, ופועלים לשם המשך השילוב והזיווג של השפע האלוקי מלמעלה עם העמל הרוחני של ישראל מלמטה.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון עורכת לשון: רחל הכהן שייך

4 דומני שרייא"ל פרנקל, רבה של פריטש בהונגריה, באר את הדברים היטב בשיטת רמב"ן, ובניסוח של קבלה מאוחרת, בספרו **גבורת אריה**, שימלוי תרע"ו, קא, א-ב. גם ר' ד"ר חיים חנוך עמד על יחודם של דבריו, בספרו **הרמב"ן כחוקר ומקובל**, ירושלים תשמ"ב, עמ' 408; אך עיינו בספר **המאמרים לרש"ב**, תרע"א, ניו-יורק תשמ"ט, עמ' פב. שם הוא באר את הרמב"ן באופן שדומה, לענ"ד, לרקנאטי. הרש"ב מושפע גם מהשל"ה, שציטט את רמב"ן ומיסגר את דבריו בפרשנות קבלית קלאסית של הורקת השפע מלמעלה למטה. ראו דבריו לפרשתנו **בתורה אור**, ירושלים תשנ"ג, עמ' רצא.

קְדָשְׁנו וְתִפְאֲרֵתְנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּ אֲבֹתֵינוּ, וְקִדְשֵׁנוּ הוּא הַכְּבוֹד, וְתִפְאֲרֵתְנוּ תִפְאֲרַת יִשְׂרָאֵל.	וְעוֹד נֹאמֵר (תה' צו:ו) "עֲזַר וְתִפְאֲרַת בְּמִקְדָּשֵׁנוּ", וְכֵן "לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְדּוּ".
וְעוֹד נֹאמֵר (תה' צו:ו) "עֲזַר וְתִפְאֲרַת בְּמִקְדָּשֵׁנוּ", וְכֵן "לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְדּוּ" (יש' ס:ג).	וְנֹאמֵר (תה' צו:ו) "עֲזַר וְתִפְאֲרַת בְּמִקְדָּשֵׁנוּ", וְכֵן "לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְדּוּ".
שִׁיחָה מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ מִפּוֹאֵר בַּתְּפֹאֲרֵת, וּמְקוֹם רְגְלֵיו, שֶׁהוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִפּוֹאֵר בַּכְּבוֹד הַשֵּׁם, וְכֵן (יש' מד:כג) "וּבִישְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר", שִׁיחָה מֵרֵאשִׁית וּמֵיחֵד בְּהֵם תִּפְאֲרֵתוֹ.	שִׁיחָה מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ מִפּוֹאֵר בַּתְּפֹאֲרֵת, וּמְקוֹם רְגְלֵיו, שֶׁהוּא מְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִכּוֹבֵד בַּכְּבוֹד הַשֵּׁם. וְכֵן "וּבִישְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר" (שם מד:כג), שִׁיחָה מֵרֵאשִׁית וּמֵיחֵד בְּהֵם תִּפְאֲרֵתוֹ, וְכֵן אִמֵּר לַמִּטָּה גַם בְּבִגְדֵי הַבְּנִיּוֹת כֹּלֵם "לְכָבוֹד וְלִתְפֹאֲרֵת" (להלן פס' מ).
דְּכַתִּיב (שם ס:ז) "יֵעֲלוּ עַל רְצוֹן מִזְבְּחֵי וּבֵית תִּפְאֲרֵתִי אִפְאֵר". וְטַעַם הַיּוֹת הַמְדָּה הַזֹּאת נִקְרָאת תִּפְאֲרֵת מִלְשׁוֹן (עי' יח' יז:ו) "וְתִשְׁלַח פְּרֹאוֹת", עַל שֶׁהוּא מֵתֵאֱחָז בְּכֹל הַצַּדִּיקִים וְשׂוֹאֵב מִן הָאֵיִן מִשְׁפִּיעַ עַד הַמַּלְכוּת.	וְעוֹד נֹאמֵר (תה' צו:ו) "עֲזַר וְתִפְאֲרַת בְּמִקְדָּשֵׁנוּ", וְכֵן "לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְדּוּ" (יש' ס:ג).
וְהִנֵּה הַמִּזְבֵּחַ רְצוֹנוֹ, וְהַכְּבוֹד בֵּית תִּפְאֲרֵתוֹ...	וְעוֹד נֹאמֵר (תה' צו:ו) "עֲזַר וְתִפְאֲרַת בְּמִקְדָּשֵׁנוּ", וְכֵן "לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמְקוֹם רְגְלֵי אֲכַבְדּוּ" (יש' ס:ג).

אם כן, הכבוד הוא לשם ה', והתפארת היא של ישראל.³ הזיווג שרמב"ן מציג בין כבוד ה' ותפארת ישראל, שמתחלפות בו עמדות של משפיע ומושפע, משקף תפיסת עולם מרתקת באשר לפונקציה שהמקדש וקודשיו תפסו בעיניו. אצל רקנאטי, לעומת זאת, הן הכבוד והן התפארת מיוחסים יותר לקב"ה. הרקנאטי (הגם שבבירור הוא מושפע מהרמב"ן ודולה ממנו את עיקר תורתו בזה) שם יותר דגש על רכיב ההתגלות, ואצלו התפארת היא כלי שמסייע להשפיע את השפע השמימי כלפי מטה. אצל רמב"ן, מנגד, התפארת מיוחסת כולה לישראל, והיא כלי שישאל מבצעים בו פעולות (הלל לה', הקרבת קורבנות), והיא מבטאת את העוז של ישראל, שמפארים כלפי מעלה ומעודדים את הורקת השפע.

מכאן, בהקשר של בגדי הכוהנים, הכבוד הוא של מעלה, אבל התפארת היא האמצעי שמכוחו

3 מעניינים דברי ר' יעקב סקילי בתורת המנחה (ירושלים תש"ס, עמ' 307), בהצעת חלוקה אחרת בין כבוד לתפארת בבגדי הכהונה; ראו גם רבנו בחיי על פס' ב'. הוא מביא חלוקה דומה לזו של הרמב"ן, אך עם דיון מפותח פחות באשר לנגזרות של הבחנותיו.